

CONTRIBUȚII DOCUMENTARE REFERITOARE LA EMANUIL GOJDU ȘI FUNDAȚIA SA

Cunoscut în istoria românilor transilvăneni, mai ales ca autorul fundației care-i poartă numele — un admirabil instrument pentru crearea unei pături de intelectuali români — Emanuil Gojdu (1802—1870), prin poziția sa socială ca avocat, om de afaceri, colaborator și sprijinitor al unor publicații și instituții de cultură, ca și prin ideile sale, a avut un însemnat rol politico-național¹.

Pentru a întregi cercetarea științifică asupra personalității lui Emanuil Gojdu, dar mai ales pentru a putea analiza rolul și activitatea fundației create ca urmare a testamentului său din 4 noiembrie 1869², publicăm în lucrarea de față un număr de 15 documente originale din perioada anilor 1862—1873, ale căror informații directe credem că trebuie să vadă lumina tiparului³.

Ilustrind orientarea conducătorilor politici a românilor transilvăneni din părțile vestice ale Transilvaniei, Emanuil Gojdu, a cărui activitate este în parte cunoscută, a impresionat contemporaneitatea prin demersul din 19 iunie 1861, rostit — spre surprinderea și uluirea asistenței — în Casa magnaților, etajul superior al parlamentului ungar⁴. Pe aceste coordonate ne interesează însă un alt aspect, desigur inedit, al raporturilor lui Emanuil Gojdu cu alegătorii săi din cercul electoral Tinca — jud. Bihor, pe care i-a reprezentat în anii 1865—1868 ca deputat dietal,

¹ G. Sofronie, *Emanuil Gojdu (Contribuții la o monografie)*, Oradea, 1927; I. Lupaș, *Emanuil Gozdsu, 1802—1870. Originea și opera sa*, în *AAR. Memoriile secțiunii istorice*, seria III, tom XXII (1939—1940), București, 1941, p. 687—745; M. Bradu, *Oameni de cultură bihoreni. Emanuil Gojdu*, în *Familia*, 1967, nr. 2, p. 5; I. Chira, *Aspecte din activitatea culturală progresistă a bihorenilor N. Jinga, E. Gojdu, Al. Roman și I. Vulcan*, în *CMO*, 1972, p. 311—316; V. Jinga, *O personalitate controversată: Emanuil Gojdu*, în *Cele trei Crișuri*, 1991, nr. 5—6, 12.

² A se vedea o copie contemporană a acestui document la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei (în continuare Muz. Ist. Trans.), nr. inv. M1928—1929 și publicarea lui în *Analele Fundațiunei lui Gojdu pe a. 1870—1880*, fasc. II, Budapesta, 1881, p. 17—21; *Idem* pe a. 1880—1883, fasc. III, Budapesta, 1884, p. 9—17.

³ Documentele se află în fondul Muz. Ist. Trans. sub nr. inv. M1928—M1934: M2283—M2330, achiziționate în anii 1967—1968 de la Petre Pușcașiu din Baia Mare.

⁴ Aici a combătut cu o logică de fier unirea Ardealului cu Ungaria la 1848, dovedind lipsa de legalitate a acestui act și expunând doleanțele națiunii sale de a-și păstra individualitatea sa (cf. *GazTrans*, 1861, nr. 50—52; *Telegraful român*, 1861, nr. 24—26; M. Bradu, op. cit.), precizând că „românul taxează mai sus susținerea naționalității sale decât libertatea sa personală, pentru că el viața națională o consideră de bază a libertății sale, și nu libertatea individuală de scut al vieții sale constituționale” (T. V. Păcățian, *Cartea de aur sau luptele politico-naționale ale românilor de sub coroana ungară*, vol. II, ed. a II-a, Sibiu, 1904, p. 417—423).

grație unor sacrificii cu totul excepționale ale sătenilor din așezările apropiate pentru a birui în campania electorală. Mai exact, este vorba de o corespondență semnată (la 18 mai 1866) de către învățătorii și preoții din cercul amintit — care este, într-o accepțiune mai largă, un veritabil avertisment adresat lui Emanuil Gojdu, deputatul ce nedumerise — prin incidentul său din parlament cu Vincențiu Babeș — populația și, îndeosebi, pe alegătorii săi, care socotesc necesar un „vot de blam“ dat reprezentantului lor⁵.

Incidentul cu Vincențiu Babeș, luptător politic de certă intransigență și perseverență incontestabilă, a avut loc în anul 1866, cu prilejul pregătirii și discutării proiectului de lege pentru egala îndreptățire a naționalităților⁶. Increderea în generozitatea maghiară îl face pe Emanuil Gojdu să susțină punctul de vedere al lui Ferenc Deák cum că națiunea politică ungară este complexul tuturor naționalităților din „patria noastră“, spre deosebire de partida naționalităților (români, sârbi, ruteni și slovaci) care arătau că ungurii nu pot fi singura națiune politică din Ungaria⁷.

Ales în Comisia pentru pregătirea proiectului de lege al naționalităților, Emanuil Gojdu este atacat de Vincențiu Babeș fără să-i pronunțe numele, cum că alegerea sa în această comisie nu este favorabilă românilor. Gojdu va răspunde că „mai bun român și mai bun patriot maghiar ca mine nu există“⁸, ceea ce nu-l va face să nu susțină punctul de vedere maghiar în textul original al proiectului față de propunerile celorlalți deputați români⁹. Gândirea politică a lui Gojdu și viziunea sa istorică fiind de multe ori alterate de antecedentele vieții și activității sale în mediul maghiar preponderent, vor atrage după sine numeroase atacuri ale presei românești¹⁰.

Memoriul celor „de pe lângă Crișul Negru“ debutează cu o expresie care trădează nemulțumirea: „Pe când așteptăm o luptă eroică de la deputații noștri nu cu arme singeroase, ci cu piepturi bărbătești și inime sincere în privința fericirii și înaintării națiunii noastre române, tocmai atunci ni aduc înștiințarea destul de tristă despre lucrările unora dintre ei stimatele noastre ziare...“¹¹. Este consemnat, apoi, regretul de a nu fi existat o unitate de vederi în manifestările parlamentare ale deputaților români, deoarece numai „punind laolaltă umerele și brațele lor puternice“ ar putea „să ne ridice și pe noi la culmea mai înaltă, la o culme asemenea altor națiuni“. Dintre cei chemați să răspundă unui asemenea deziderat se impunea a face parte și Emanuil Gojdu, care — după opinia comună a semnatarilor — nu și-ar fi uitat declarațiile verbale din timpul desfășurării alegerilor, prin care se angajau public la împlinirea cerințelor acestora.

Promisiunile candidatului de deputat au avut un efect neobișnuit, aducându-i pe localnici în situația de a-și jertfi chiar viața pentru cauza

⁵ A se vedea Anexa III.

⁶ T. V. Păcățian, *op. cit.*, vol. IV, Sibiu, 1906, p. 85—88.

⁷ *Idem*, p. 37—45, 117—123.

⁸ *Idem*, p. 85—88.

⁹ G. Sofronie, *op. cit.*, p. 18; V. Jinga, *op. cit.*

¹⁰ *GazTrans*, 1861, nr. 13, 21, 75—76; *Concordia*, 1861, nr. 8—9, 18.

¹¹ A se vedea Anexa III.

națională, unii suferind de foame, sete și frig „zile și nopți întregi pe piața și agr[icultura] de Tinca“, în vederea câștigării alegerilor. Prin urmare, izbînda a fost obținută cu eforturi deosebite. Ori, la puțin timp autorii acestor fapte au fost încercați la „mare amărăciune și întristare“, cauzată de atitudinea subiectivă a lui Gojdu care precizase că „toți deputații români“ au fost de acord cu ceea ce el afirmase, „deși ei nici nu știau de aceea“. Pentru acest gest, alegătorii consideră că Gojdu a comis un abuz, călcînd alături de drum, dîndu-le o „așa vătămătoare lovitură“, ca și națiunii întregi de altfel, prin contrazicerea lui Vincentiu Babeș.

În consecință, „în numele poporului din cercul alegătoriu Tinca cu astă dară — îl roagă pe Gojdu — a nu ne posomori, și nu în public față cu ceilalți ablegați români a se certa, mai virtos atuncea cînd e vorba despre desbaterile și înaintarea națiunei române“. Numai în acest fel el va merita „onoarea și omagiul cuvenit“ și, bîcînteles, cuvintele sale vor beneficia de creditul necesar, conform proverbului: „Sacu e care ține macul și bărbatu care-și ține cuvîntul“¹². Pentru a fi îndestul de fermi și limpezi în formulări, intelectualii satelor cercului Tinca subliniază faptul că prin încălcarea acestei cerințe deputatul Emanuil Gojdu se va putea aștepta la vot de neîncredere, ceea ce l-ar fi descalificat în fața conaționalilor săi, măsură extremă la care nu s-a ajuns însă.

Așadar, raporturile lui Emanuil Gojdu cu alegătorii săi au suferit, după intensitatea inițială, o răceală explicabilă, el nedînd curs favorabil așteptărilor lor. Firește, conservatorismul politic al lui Gojdu era ireconciliabil cu radicalismul localnicilor plasei Tinca. De aici și conflictul iscat, despre evoluția sau ștergerea căruia nu dispunem de informații.

Așezînd în spațiul carierei politice a lui Emanuil Gojdu întîmplarea desprinsă din documentul citat, vom aprecia totuși străduințele sale de a-și susține propriul popor din care se ridicase, cu prioritate acestea fiind evidente pe tărîm cultural. Ele sînt sesizabile chiar în anii tîne-reții mecenatului de mai tîrziu, asupra cărora nu ne mai oprim¹³.

Înființînd în anul 1861 *Comitetul pentru ajutorarea studenților români de la Budapesta*, Emanuil Gojdu adresează în numele acestuia un apel către întreaga populație din Transilvania pentru a contribui prin donații la constituirea unui fond de ajutorare¹⁴. Rezultatele acestui demers se văd în anul următor, noi publicînd în anexe o cerere de ajutor a studentului jurist George Ardeleanu¹⁵ și un protocol din 24 iunie 1862 care conține numele a 17 studenți ce au primit un însemnat sprijin material din partea Comitetului a cărui președinte era Emanuil Gojdu¹⁶.

Această preocupare de sprijinire a studențimii române capătă un caracter chibzuit și astfel după moartea sa în 1870, întreaga lui avere va

¹² Ibidem.

¹³ A se vedea „*Familia*“, nr. 6, 25 februarie/9 martie 1866, p. 61—62; I. Lu-paș, *op. cit.*, p. 695—698; I. Chira, *op. cit.*, p. 313; V. Jinga, *op. cit.*

¹⁴ Muz.Ist.Trans., nr. inv. M1934; I. Chira, *op. cit.*, p. 314.

¹⁵ A se vedea Anexa I. O asemenea cerere însoțită de testimoniu de ma-turitate și adevărta de pauperitate confirmate de Partenie Cosma la 26 ianuarie 1862, a înaintat Comitetului și Ladislau Pagubă (vezi Muz.Ist.Trans. nr. inv. M1932/b—d). Ambele cereri au fost satisfăcute, după cum reiese din Anexa II.

¹⁶ A se vedea Anexa II.

sta la baza înființării fundației care-i poartă numele, în scopul ajutorării tinerilor studioși români ortodocși care să înlesnească celor lipsiți de ajutoare materiale, dar talentați, posibilități de studiu¹⁷.

Testamentul lui Gojdu, publicat și în presa timpului¹⁸, precizează la punctul 7 modalitățile de acordare a stipendiilor școlarilor, studenților „și asupra tinerilor aplecați de a se clarifica pentru cariera industrială, preoțească și învățătoarească” (dar și pentru ajutorarea preoților și învățătorilor care „avînd însușiri eminente, familie numeroasă, sau fiind îmbătrîniți săraci”), ca și „pentru orice scopuri ale românilor de religie ortodoxă răsăriteană, după buna chibzuire a majorității reprezentanței, avînd în vedere prosperitatea și înflorirea patriei comune a bisericii răsăritene ortodoxe și a națiunii române”¹⁹.

Cunoscînd zelul înaintării spre progres al națiunii române, Emanuil Gojdu era convins „că toți membrii reprezentanței vor lua asupra lor osteneala afacerilor și îngrijirilor lor fără nici o răsplată materială, simțindu-se remunerați prin conștiință, că au conlucrat și ei la aceea că materia dată de mine să sporească spre înflorirea iubitei sale națiuni”²⁰.

Conducerea fundației era asigurată de o „Reprezentanță fundatională” compusă din 9 personalități (3 capi bisericești și 6 laici), a cărui președinte a fost pînă în anul 1873 mitropolitul ortodox de la Sibiu Andrei Șaguna, sprijinit de: Ioan Popasu (episcop de Caransebeș), Procopiu Ivăciovici (episcopul Aradului), Ioan Alduleanu (judecător), Ioan Pușcariu (judecător), Ioan Faur (prefect de Caraș-Severin), Dionisie Poynar (avocat), George Mocioni și Nicolae Ioanovici (proprietari), asistată de un Comitet administrativ²¹.

Revenind la fondul de documente existent la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, precizăm că publicăm în anexe numai un număr restrâns de acte ale fundației Gojdu, deoarece majoritatea dintre acestea au cunoscut lumina tiparului în „Analele Fundațiunei lui Gojdu”²², iar altele sînt de interes minor.

Pentru a da însă posibilitatea cunoașterii și cercetării exhaustive a acestor documente, care pot sta la baza unei monografii istorice asupra fundației Gojdu, menționăm că ele cuprind:

- a) Protocoale, rapoarte contabile, convocatoare-anunțuri și decrete pentru concursurile de stipendii și liste cu aprobarea stipendiilor, solicitări (cereri), recomandări, atestate școlare și confirmări de primire a stipendiilor de studiu²³;

¹⁷ Cu prilejul unui toast anterior înregistrării testamentului său, Emanuil Gojdu și-a dezvăluit intenția de-a înființa un fond de ajutorare a elevilor și studenților săraci, că „iubirea ce am către națiunea mea, neîncetat mă îmboldește să stăruie în faptă, că încă și după moarte să erump de sub gliile mormintului spre a putea fi pururea în sinul națiunii mele” (M. Bradu, *op. cit.*)

¹⁸ *Telegraful român*, nr. 9, 1870.

¹⁹ *Analele Fundațiunei lui Gojdu* pe a. 1870—1880, fasc. II, Budapesta, 1881, p. 19—20.

²⁰ *Idem*, p. 20.

²¹ *Idem*, fasc. IV, Budapesta, 1885, p. 1—2; G. Sofronie, *op. cit.*, p. 19—20; I. Georgescu, *Fundația „Emanoil Gojdu” în sprijinul studenților și elevilor români din Austro-Ungaria*, în *Studii*, 1973, nr. 2, p. 353—365.

²² *Analele Fundațiunei lui Gojdu*, fasc. IV, Budapesta, 1885, p. 1—76.

²³ *Muz.Ist.Trans.* nr. inv. M2283—2287, 2291, 2293—2297, 2307—2310, 2312, 2322—2324, 2329.

- b) Diverse acte privind asigurarea averii fundației (arendări de imobile și moșii, informări, socoteli și împrumuturi)²⁴;
- c) Protocoale, rapoarte, informări și alte documente privind averea „mișcătoare și nemișcătoare” a fundației Gojdu înaintate spre aprobarea și luarea la cunoștință a mitropolitului Andrei Șaguna, ca și corespondența acestuia (în care se manifestă grija pentru fondurile fundației, intervenții pentru stipendii și aprobări-confirmări ale acțiunilor efectuate de „Reprezentanța fundațională” sau de Comitetul administrativ), trimisă de la Sibiu spre Budapesta²⁵.

Întețuirea fundației constituie fără îndoială cea mai semnificativă întreprindere național-culturală a lui Emanuil Gojdu. Prin așezămîntul filantropic sus-zis, Gojdu a adus servicii inapreciabile neamului, statornicindu-și numele printre binefăcătorii săi.

Analizînd anexele publicate în lucrarea de față, vom observa că fundația Gojdu a acordat stipendii oricărui student român lipsit de posibilități, indiferent de profesiunea aleasă. În acest fel, fundația Gojdu, printr-o administrare judicioasă, a contribuit la ridicarea culturală a neamului românesc din imperiul dualist, creînd condiții propice calificării unor tineri extrem de înzestrați, care au ilustrat mai tîrziu aproape toate compartimentele spiritualității naționale. Susținem această afirmație numai cu un singur exemplu: *Victor Babeș*, student la medicină în Viena, bursier al fundației pe anii 1873—1875, viitorul savant și academician, unul dintre fondatorii microbiologiei moderne²⁶. Numai pe anul școlar 1873/1874 „Reprezentanța fundațională” de pildă a acordat stipendii pentru 35 de solicitanți, dintre care unii erau elevi la gimnaziile din Oradea, Sighișoara, Timișoara, Brașov, Lugoj, Arad și Beiuș, alții studenți la Cluj, Oradea, Budapesta, Viena, Graz, Zürich și Schemnitz²⁷. În majoritate, beneficiarii erau fii de țărani, meseriași și intelectuali ai satelor și orașelor transilvănene.

Condițiile paupere i-au determinat, în extremis, să recurgă la bunăvoința fundației Gojdu. Pentru George Baiulescu, „tînăr distins prin moralitate și capacitate”²⁸, acesta era „ultimul refugiu”, altfel se vedea în postura de a abandona „toată speranța de a mai putea continua studiile... la o facultate”²⁹. Despre „tristele... împrejurări referitoare la salariul său, avizează Comitetul administrativ al fundației și învățătorul din Toracul Mic, Lazăr Trăilescu³⁰, insistînd în rugămîntea de a mai fi prevăzut fiul său cu un stipendiu îmbunătățit³¹. Dionisie Blaga din Lancrăm, probabil o rudă apropiată a părinților lui Lucian Blaga, vedea „aici — adică într-un stipendiu din partea fundației Gojdu — un reazim de speranță

²⁴ Idem, nr. inv. M2289—2290, 2304, 2311, 2313, 2315—2317, 2326.

²⁵ Idem, nr. inv. M2292, 2298—2303, 2305—2306, 2314, 2321, 2325, 2327—2328.

²⁶ Idem, nr. inv. M2329; *Analele Fundațiunei lui Gojdu*, fasc. IV, Budapesta, 1885, p. 29, 46; Anexa XII.

²⁷ Anexa XII. Pentru o documentare amănunțită a perioadei de funcționare a fundației în perioada 1870—1918 a se vedea I. Georgescu, *op. cit.*

²⁸ Așa îl aprecia în recomandarea sa directorul gimnaziului din Brașov, prof. dr. I. G. Meșotă (a se vedea Anexa VIII).

²⁹ Anexa VII.

³⁰ Confirmate, de altfel la 19/31 august 1873 și de parohul ortodox din Toracul Mic, Pavel Fizeșianu, care precizează că „prin urmare dlu cu soția și 4 prunci minori trăiesc în cea mai mare miserabilitate” (Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2310/a).

³¹ Anexa IX.

cu privire la întreprinderea științelor medicale³², înlăturind astfel „deplorabila sa stare materială”³³. Bihoreanul Patriciu Coroiu, jurist în anul I, unul dintre „norocoși” — cum se autoîntitulau cei ce beneficiau de ajutorul fundației — intervenea pentru a se „da acuma deîndată” suma ce i se cuvenea pe jumătate de an, „încît, neavînd pe nime în această lume”, nu avea cu ce-și procura nici măcar rechizitele școlare și cărțile indispensabile³³.

Identică era motivația altor solicitanți a căror perspectivă și devenire stătea în relația directă cu generozitatea și înțelegerea membrilor „Reprezentanței fundaționale”³⁴. Suma destinată acordării de stipendii fiind administrată cu eficiență, documentele fundației consemnînd pe anii 1870—1875 = 16.617 fl., pe primii zece ani 1870—1880 un total de 32.977,83 fl., revenind în medie 3.297,28 fl. pe an³⁵. Cei care au profitat materialmente de aceste fonduri bănești, au alimentat în principal rîndurile intelectualității române de dincoace de munți, care s-a constituit la rîndu-i într-o burghezie națională, angajată în lupta pentru afirmarea și eliberarea poporului, din care se ridicase, de sub dominația străină.

Documentele pe care le dăm publicității vin să întregescă sursele istorice ale veacului precedent, nepuse integral în prezentarea de față, a cărei menire a fost de a le racorda informației deja cunoscute.

NICOLAE CORDOȘ — MARIA MAGDALENA JUDE

ANEXE

I

Onoratului Comitet pentru ajutorarea juriștilor din Pesta*

Onorate Comitet³⁶!

Fiînd lipsit de mijloacele trebuincioase, îndrănesc a mă ruga cu umilință de Onoratul Comitet ca să binevoiască a-mi concede un ajutor spre a-mi putea procura cărțile necesare juridice³⁷.

Alătur totodată sub % copia foii indicelui din semestrul trecut³⁸.
Pesta în 30 ianuarie 1862

Georgiu Ardeleanu
jurist în anul al IV-lea

³² Anexa X.

³³ Anexa XIV.

³⁴ A se vedea Anexele V, XI, XIII, XV.

³⁵ *Analele Fundației lui Gojdu pe a. 1870—1880*, fasc. II, Budapesta, 1881. p. 14, 28.

³⁶ Muz.Ist.Trans. nr. inv. M1932.

* Menționăm că transliterarea s-a făcut adaptînd textul ortografiei curente, prin eliminarea lui „u” final și utilizarea diftongilor, fără a altera lexicul și structura frazei originale. Adăugirile semnalate prin paranteze drepte ne aparțin.

³⁷ Pe versoul cererii Emanuil Gojdu consemnează la 30 ianuarie 1862 că „S-a prenotat pînă cînd vor fi bani mai mulți în casă”. Protocolul publicat în Anexa II consemnează că în cele din urmă G. Ardeleanu a primit un stipendiu de 14,16 fl.

³⁸ Autenticat cu originalul la 29 ianuarie 1862 de prof. univ. Alex. Roman (Muz.Ist.Trans., nr. inv. M1932/a).

II

Protocol din 24 iunie 1862³¹

De față:

E. Gojdu, președinte

C. Popa

membrii

I. Miculescu

Mureșianu, notar

1. Epistola dlui prota Dreg[h]ici din 21 mai cu 88 f 40 k^{tieri} rugarea să se considere Crăciunescu și apoi ceilalți juriști.
  2. Scrisoarea d. director al gimn. din Beiuș Teodor Kővári din 18 iun. nou 862, cu 213 f 50 k, din care a asemnat lui I. Nichita 40 f laolaltă 301 f și 9 kr.
    1. S-a decis să se dea lui I. Nichita după asemnarea d. Kővári 40 f.
    2. Lui Crăciunescu după recomandarea d. Dreg[h]ici 23 f.
    3. Lui I. Nedelcu 23 f.
    4. „ C. „ 23 f.
    5. „ Titu Hațieg 23 f. apoi lui
    6. „ Pagubă 14 f. 16 kr.
    7. „ G. Pop 14 f. 16 kr.
    8. „ G. Ardeleanu 14 f. 16 kr.
    9. „ Siepețianu 14 f. 16 kr.
    10. „ Teod. Manu 14 f. 16 kr.
    11. „ Rusu 14 f. 16 kr.
    12. „ Chițescu 14 f. 16 kr.
    13. „ Lazaru 14 f. 16 kr.
    14. „ Serbu 14 f. 16 kr.
    15. „ Dringău 14 f. 16 kr.
    16. „ V. Pop 14 f. 16 kr.
    17. „ Perianu 14 f. 16 kr.
- laolaltă 301 f. 92 kr.

Adică trei sute unu florini și 92 kr. care se predateră d. G. Popa cu rugarea să binevoiască a-i împărți între junii respectivi.

Ut supra

Gojdu președinte

Mureșianu

Noi subscrișiți cu aceasta cu mulțumită recunoaștem, că în urma decizului acestui de la domnul Georgie Popa am primit pre cum urmează, anume:

1. Eu Ioane Nedelcu, două zeci și trei florini m.a., adecă 23 f.
2. Eu Georgiu Nedelcu, două zeci și trei florini, adecă 23 f.
3. Eu Georgiu Dringău patrusprezece florini și șasesprezece cr. 14f. 16kr
4. Eu Teodor Serb patrusprezece florini și șasesprezece cr. 14f. 16kr
5. Eu Gustav Russu patrusprezece florini și șasesprezece cr. 14f. 16kr
6. Eu Vasiliu Pagubă patrusprezece florini și șasesprezece cr. 14f. 16kr
7. Eu Titu Hațieg douăzeci și trei florini 23fl.
8. Eu Constantin Lazăr patrusprezece florini și 16 cr. 14f. 16kr
9. Eu Constantin Chițescu patrusprezece florini și 16 kr. 14f. 16kr
10. Eu Nichita Ioane patruzeci florini 40f.
11. Eu Georgiu Ardeleanu patrusprezece florini și 16 cr. 14f. 16kr
12. Eu Vlad Crăciunescu douăzeci și trei florini 23f.
13. Eu Vasilie Pop patrusprezece florini și șasesprezece cr. 14f. 16kr
14. Eu Giurgiu Papp patrusprezece florini și șasesprezece cr. 14f. 16kr
15. Eu Teodor Manu patrusprezece florini 16 cr. 14f. 16kr
16. Eu Ioane Sepețianu patrusprezece florini 16 cr. 14f. 16kr
17. Eu Perianu Ștefan patrusprezece florini 16 cr. 14f. 16kr

Împărțirea aceasta am făcut-o în Pesta, la 24, 25 iunie 1862 cal. nou.

Georgiu Popa

³¹ Muz.Ist.Trans., nr. inv. M1933.

III

Respectate Domnule Deputat!⁴⁰

Pe cînd așteptam o luptă eroică de la deputații noștri nu cu arme sîngeroase, ci cu piepturi bărbătești și inime sincere în privința fericirii și înaintării națiunii noastre române, tocmai atunci ni aduc înștiințarea destul de tristă despre lucrările unora dintre ei stimatele noastre ziare, — nouă pînă acuma ne-au lipsit niște indivizi ca și aceia, care punînd laolaltă umerele și brațele lor puternice să ne ridice și pe noi la culmea mai înaltă, la o culme asemenea unor alte națiuni, însă durere putem spera, că dacă providența ne-au înzestrat cu așa fel de bărbați, care voind a face, mult ar putea să facă pentru națiunea lor decăzută, cu durere zicem! providența divină ni i-au dat și totuși nu-i avem, — tocmai și pe Respect. Dumneavoastră vă enumerăm între acei bărbați. Respect. Dvoastră sunteți unul ca și acela carele mult ați face, dacă ați voiți. Respect. Dvoastră sunteți și cuprinde-ți astăzi ca un „reprezentante“ a unui Cerc frumos înpopulat cu români loc în dieta Ungariei conchemată la „Pesta care Cerc“, înlocuit de români nu va dat putere să intrați în acel mare edificiu, ca să lucrați spre ruina și căderea lui, ci va trimis acolo ca pe un crezut, ca pe un reprezentant și ca pe un erou ca să faceți și să lucrați spre înaintarea națiunii române; dar durere! durere! zicem și iarăși durere! că tare ne-am înșelat, pe cînd noi alegătorii Cercului Tinca eram învinși din cuvintele Respect. Dvoastră, care le roștiți publicului român, cînd ei „intonau de trăiască Gojdu deputatul Tincai“ Respect Dvoastră reintonînd iarăși contra publicului: „voi ziceți să trăiască Gojdu“ adăugînd încă că: „numai pînă atunci să trăiască Gojdu, pînă cînd va împlini dorințele voastre, iară cînd Gojdu va înceta de a lucra pentru fericirea voastră atunci Gojdu să nu trăiască“⁴¹. Așa fel de exprimări ni-au adus pre noi incît și singele ne-am vărsat, precum știți bine și viața și-or jertfit dintre noi, dar apoi pe lîngă aceea cit de tare am suferit în foame, în sete și în frig zile și nopți întregi și agricultură de Tinca, — asta e mulțămîta Nestore bune și Respect. Domn deputatu? astea sunt dorințele noastre ce Respect. Dumneavoastră ni le cîștigați? prin asta arătați că sunteți omul publicului român și reprezentantul a unui Cerc român care atîta a suferit? pînă abia a reușit cu aceea că se va trimite de reprezentant al Cercului Tincai și a publicului român, ale sentimente re ni se fac cunoscute din stimatele noastre ziare că[re] exprimați în dieta „Ungariei“ ne vor duce la o neîncredere, cu așa fel de sentimente Respect. D. deputat nu stîrnești în noi nici un senti[ment] de bucurie, ci mai mare amarăciune și întristare. — Pe cînd vedem cum că ceilalți bărbați și reprezentanți ai noștri se luptă pentru înaintarea națiunii române Respect. Dvoastră dați pe altă cale cu totul rătăcită? și faceți numai un abuz cu exprimările Respect. Dvoastră, zicînd: cum că „toți deputații români au proecat aceea ce dvoastră o spuneți“, deși ei nici nu știu de aceea. — Noi Respect. Dvoastră Nestore și D. deputat așteptăm să ni se vindece rănile ce le-ați exprimat Spept. Dvoastră în piața opidului Tinca publicului român zicînd: că din tinerețe le tot suferi și Spept. dvo., și că acuma să le vindeci dacă Dumnezeu îți va ajuta să dai mîna cu alți bravi bărbați români în dieta „Ungariei“, pofta ți s-a împlinit D. deputat, reazemii națiunii române care ziua și noaptea lucră pentru fericirea ei Te însoțesc în dieta „Ungariei“ numai Spept. dta să faci dacă nu mai mult cel puțin cit aceia, — dară noi ne aducem aminte și de alta! că: în loc de a se vindeca rănile vor deveni de vor fi în mai mare pericol și pentru națiunea română vor fi mai compătimitoare decît pînă acu. Ne pare foarte rău că stimatul nostru ziar „Concordia“ 17—30 linia II ne aduce o așa vătămătoare lovitură cit trăim o vom simți, ce o făcuși Spept. dta nu în contra Speptatului Domnu și deputat D. Babeș, ci în contra națiunii noastre întregi și chiar în contra Spept. Dtale față cu promisiunile făcute înaintea publicului român în piața opidului Tinca. Ziseși Spept. D. deputat și Nestore bun ca pe altă cale voiești a aduce națiunea română la fericire? Și rogi pe Dumnezeu să deie și Dlui martir Babeș cuget ca ăla ca să urmărească pe acea cale? mă ferească-l Dumnezeu pe D. deputat Babeș de căile care Spept. Dvoastră le-ați călcat în privința fericirii națiunii române în dieta „Ungariei“ acuma. —

⁴⁰ Idem, nr. inv. M1931.

⁴¹ G. Sofronie, op. cit., p. 18.

Deci dacă Spept. D. deputat noi în numele poporului din Cercul alegător Tinca cu astă dată de rugăm a nu ne posomori și nu în public față cu ceilalți ablegați români a se certa, mai virtos atunci când e vorba despre dezbaterile și înaintarea națiunii române: și te mai rugăm Nestore bun și D. deputat pentru totdeauna a încunajura astfel de neplăceri; — calea și politica pe care voiți Spept. Dta a fericii Națiunea română, nu în public în casa dietală o poți face cunoscută consoților deputați a Spept. Dvoastre, ce în conferințele ce le țineți Spept. Dvoastre. Noi prin astea orduri de scrisoare Spept. D. deputat voim a vă face cunoscute dorințele noastre, mai departe precum ne veți mîngîia Spept. D. deputatu, așa ne vom sili și noi a vă da onoarea și omagiul cuvenit, și a te ținea de acel bărbat care nici cînd nu-și strămută vorbele exprimate. — Drept e proverbul românului: „sacu e care ține macul și bărbatu care-și ține cuvîntul“.

Altcum mărturisim sincer că fără de nici o cruțare, ne vom opune tuturor neplăcerilor făcînd cunoscut și onoratului public, și în ultima ne mai putînd suferi va urma cu subscrierile noastre proprii și cu voturi de neîncredere, de care pe noi să ferească atotputernicul Dumnezeu de ce n-au ferit pe deputatul din Cercul Ceica în anul [1]861.

În urmă poftindu-vă o nouă și aptă cale, pe care să vă puteți conduce îndestul spre împlinirea dorințelor noastre fierbinți, mai cu bun succes decît pînă acum, rămînem:

A Speptat Domniei Voastre

De pe lingă Crișul Negru 18 mai 1866.

Iosif Pinte, preotul gr.or. a Suplacului
 Ioan Balint, învățător în Suplac
 Vasile Dancea, preot în Căpîlna
 Nicolau Popovici, preot gr.răs. din Ripa
 Solomon Popovici, preot în Miheleu
 Jova Onuțiu, m.p., tutorul bisericii
 Lazuran Flore m.p.
 Mihăilă Bronțiu, preot gr.răs. din Cociuba
 Ioan Albu, docent rom. în Cociuba
 Popovici Moise, preot în Cociuba
 Ioan Moga, paroh în Cheșea
 Vasile Moga, preot în Cheșea
 Simeon Gruia, învățător în Cheșea
 Ioan Crăciun, preot în Rohani
 Dimitrie Pop, învățător în Rohani
 Teodor Sușman, învățător

IV

Nr. intr. 25/871

Onoratului Comitet al Reprezentanței
 „fundațiunii lui Gojdu“ în *Pesta*⁴²

În urma hirtiei Onoratului Comitet dda 22 mai — 3 iunie a.c., prin care mi se trimite protocolul ședinței extraordinare a Comitetului, ținută în 22 mai — 3 iunie a.c. — am onoare a rescrie, că conclusele aduse în această ședință le aprob în tot cuprinsul lor, și anume încuvîntez atît alegerea provizorie a Dlui Septemvir Ioan Pușcariu de membru al comitetului în locul răposatului Domn Septemvir Ioan Alduleanu, cît și propunerea, ca reprezentanța să se adune la ședința sa anuală ordinară în a doua jumătate a lunii lui Septembrie a.c. cu aceea că despre ziua în care se va ține adunarea, să se încunoștințeze de timpuriu toți membrii Reprezentanței.

Sibiu, 28 iulie 1871

Arhiepiscopul și Mitropolitul

Andrei [Șaguna]

⁴² Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2300.

V

Către Ilustritatea Sa prea Sfîntului domn episcop Procopiu Ivacicovici ca președinte în comisiunea „fundațiunei lui Gojdu”

Ilustrisime Domnule Episcoape,⁴³

Prea Santite [Sfinte] Părinte!

Răzîmîndu-mă pe punctul V din testamentul repausatului Gojdu, în care se zice cu privire la fundațiunea adormitului: „La orice ajutoare să se dea întîietate Poynaresilor din Biharea avînd acele calificațiuni scl.”⁴⁴, îndrăsnesc a recurge cu umilință pentru ajutor stipendiar fiilor mei Nicolau, Dimitriu și Ioan, ale căror testimonii scolastice le alătur aci cu onoare sub 1/6⁴⁵.

Convins cum că slaba starea mea materială vă este cunoscută, trag speș ranta că cererea mi se va asculta fiind asigurat că fundațiunea va putea împărți stipendia încă în acest timp⁴⁶.

Sărutînd dreapta Măriei Tale, cu adîncă reverență rămin Al Ittei Tale

Oradea septembrie 20 1871

serv umilit

Ioann Poynăr

VI

Nr. 45.1873

De la Comitetul Adm. al repr. fund. lui Gojdu⁴⁷

Excelenței Sale Părintelui Arhiep. Mitropolit Andrei B. de Șaguna în Sibiu

Excelență!

În urma concludului al prea veneratului congres bisericesc național român din 16 oct. 1870 nr. 93 și a mult prețuitei hîrtii a Excelenței voastre din 8 martie 1871, nr. 6 privitoare la portretarea fericitului Gojdu, ne grăbim Excelenței voastre umilit a refera că portretul pentru reședința arhiepiscopoească zugrăvit cu ulei pe pînză fiind deja gata acela s-a și expediat în zilele acestea către Sibiu, avînd cu ocasiunea aceasta cu fiiască supunere a mă ruga ca despre primirea amintitului portret să ni se trimită un revers⁴⁸.

Cu distinsă reverență sîntem

Pesta 5 iunie 1873

A Excelenței voastre

prea umiliții fii

Nicol. Joanovits

pentru președintele comitetului

și

Dem Jonescu ca notarul comitetului

⁴³ Idem, nr. inv. M2309.

⁴⁴ *Analele Fundațiunei lui Gojdu pe a. 1870—1880*, fasc. II, Budapesta, 1881, p. 17—21.

⁴⁵ Pentru aceștia au intervenit văduva lui Gojdu, Andrei Șaguna și Procopiu Ivacicovici (vezi Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2305, 2314, 2323).

⁴⁶ Documentele consemnează acordarea stipendiilor pentru toți cei trei fii ai familiei Poynăr (vezi Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2284—2286, 2309, 2312, 2314, 2323, 2329 și Anexa XII).

⁴⁷ Muz. Ist.Trans., nr. inv. M2298.

⁴⁸ „Reprezentanța fundațională” tipărește în anul 1873 și un număr de 1200 portrete ale mecenatului pentru a fi comercializate la bisericile ortodoxe (vezi Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2311, 2322).

VII

Ilustră reprezentanție a fundațiunei lui Gojdu⁴⁹!

Escriindu-se concurs la stipendie din fundațiunea fericitului Gojdu viu și eu subscrisul a concura la un stipendiu pentru medicină, dînd totodată și următoarele informațiuni.

În anul acesta au depus la gimnaziul român gr.or. din Brașov examenul de maturitate ca primul între conșcolarii mei obținînd calculul: praeclaros. Nepri-mind încă fratele meu, tehnic, de la Ilustra reprezentanție un stipendiu, măcar că concurase de două ori și fiind tatăl meu constrîns a-l susține pe el la un politehnic eu subscrisul ca al doilea fiu, care mai am încă trei frați, trebuie să abandonez toată speranța de a mai continua studiile mele la o facultate — măcar unde s-ar afla aceea — dacă această suplică ar rămîne neconsiderată.

Deci îmi iau ultimul refugiu la Ilustra reprezentanție a fundațiunii lui Gojdu. Fac însă aceasta convins pe deplin că posed toate acele calități, care se cer de la un concurent căci:

1. Am depus examenul de maturitate cu calculul de: „praeclaros“ precum arată testimoniul sub A⁵⁰.
2. Sum intradevăr lipsit de orice ajutor precum arată testimoniul de pauper-tate sub B.
3. Sum român gr.or. din Brașov după cum se vede din testimoniul de botez sub C.

Cred că Ilustra Reprezentanție mă va afla demn de primirea unui stipendiu de medicină și asigurîndu-o că n-am nici un alt stipendiu sum Al Ilustrei Repre-sentanție⁵¹

Brașov 11/23 august [1]873

umilit serv

George Baiulescu

VIII

Nr. g. 221/1873

Ilustră Reprezentanție a fundațiunei lui Gojdu⁵²!

Subscrisa Direcțiune gimnasială are onoare a așterne aci suplica gimnasis-tului absolut Georgiu Baiulescu împreună cu trei documente, permițîndu-și din parte-i a recomanda binevoitoarei considerațiuni a Ilustrei Reprezentanție pe acest tînăr distinș prin moralitate și capacitate la împărțirea stipendiilor din fundațiunea fericitului Gojdu.

Brașov 18/30 august 1873

Direcțiunea Gimnasiului român gr.or. și a Scoalei comerciale și reale împreună cu aceasta.

Dr. I. G. Meșiotă
Dir.

⁴⁹ Muz.Ist. Trans., nr. inv. M2288.

⁵⁰ Idem, nr. inv. M2318.

⁵¹ La 31 octombrie 1873 G. Baiulescu confirmă în scris acordarea stipendiului (vezi Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2296), ca și documentele fundației (Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2283, 2329 și Anexa XII).

⁵² Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2288/a.

IX

Mult veneratei Representanțiunei a fundațiunei fericitului Emanuil Gojdu în Pesta

Mult venerata Representanțiune!⁵³

Conform concursului publicat în Albina nr. 58 ca stipendiați a fondului fericitului Emanuil Gojdu pînă în 15 septembrie a.c. s.n. să-și trimită testimoniile, arătînd rezultatul studierii din anul trecut, subsemnatul cu toată umilînța aclud aici testimonia în copie a fiului meu Ioan sub A⁵⁴ carele s-a bucurat în anul trecut scolastic de un stipendiu de 80 fl. din fundațiunea sus numită, și a absolvit în Timișoara I-a clasă gimnazială conform fragedei sale etăți de 11 ani cu destulă diligență.

Totodată mai alătur aici și un atestat sub B. din partea Dlui paroh, în carele se vede numărul familiei mele și tristele mele împrejurări referitoare la salariul meu învățătoresc constînd din 84 fl. v.a. și 30 cubule de griu, iară acuma prin intriga notariului com(diachistu) s-au redus la 40 fl. v.a. și 30 cub. griu și apoi din altă parte numitul meu fiu spre continuarea claselor gimnaziale nu are nici un ajutor⁵⁵.

În fine sperînd spre mărinimitatea veneraților Representanți, cu umilînță rog ca pre numitul meu fiu și mai departe a-l prevedea cu stipendiu din fundațiunea Gojduană; — deci repetîndu-mi rugarea cu profundă stimă vă rog a avea îndurare pentru îmbunătățirea stipendiului conform timpului de față⁵⁶.

Toracul Mic 1 septembrie 1873

Cu profundă stimă

umilit serv

Lazăr Trailescu

docinte gr.orient.

Observare!

Magnificilor domni deși fiul meu Ioniță după etatea sa e foarte fraged dar tot e foarte diligenț și capaciu cu cuget că au meritul mai bune calcuri ca și în celelalte clase mai mici, dar fiindcă în Timișoara nu lucră dreptatea ci interesul se poate vedea din clasificați că fiii românilor în Timișoara nu sunt priviți de feliu, căci în tot gimnasiul nu este unul sau doi mai bine clasificați decît fiul meu cel crud însă n-am ce să fac dacă sunt sărac.

I. Trailescu

docinte

X

Prea onorată Representanția a fundațiunei lui Gojdu!⁵⁷

Cetînd modest subsemnatul concursul publicat pentru două stipendii medicale, tehnice și juridice, și văzînd eu aci un caz de speranță cu privire la întreprinderea științelor medicale, la care fără ajutor nu mă pot aplica, deoarece sunt

⁵³ Idem, nr. inv. M2310.

⁵⁴ Idem, nr. inv. M2310/b.

⁵⁵ A se vedea nota 30.

⁵⁶ Documentele fundației confirmă acordarea stipendiului (vezi Muz. Ist. Trans., nr. inv. M2284, 2286, 2310, 2329 și Anexa XII).

⁵⁷ Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2330.

împreunate cu spese mari, ce de deplorabila mea stare materială nu se pot acoperi, — iar de altă parte nevoind să sting amoroarea mea către studiu, tocmai în stadiul acesta, unde prin câte necazuri și osteneli am finit la gimnaziu prepararea pentru o facultate, — vin cu toată încredințarea și cu toată supunerea a mă ruga, să fiu împărțășit de un ajutor, spre a putea întreprinde științele medicale, și a-mi ușura încituva — barem pașii oneroși în calea, pe care voiesc să plec. Rugarea mea o instruez cu următoarele documente:

A. Atestat de paupertate, aclus sub A^o%, din carele se vede, că, ca orfan fără părinte îngrijitor, ce avere, sau chiar vorbind, ce neavere îmi stă spre dispozițiune, ca să pot acoperi spesele studiului.

B. Testimoniul de maturitate, aclus sub B^o%, carele arată, că pe lângă toate neajunsurile și pedicele, ce am avut a delatura în timp și loc, deși studiul s-a propus în limbă străină, am depus examenul de maturitate cu folos bun.

C. Extrasul din matricula botezaților, în puterea căruia sum născut în Lancrăm, Scaunul Sasu-Sebeșului în Transilvania, din părinți români gr.orient.

În urmă recomandându-mă bunăvoinței, considerațiunei și dreptei aprecieri a Prea Onoratei Reprezentanție, și sperind un rezultat favoritoriu rămân

Lancrăm în 1 sept. c.n. [1]873

Alt stipendiu, Prea Onorata

Reprezentanție, nu tragu⁵⁸

Al Prea Onoratei Reprezentanție

cel mai supus serv

Dionisiu Blaga

abiturientu d.gim.ev.lut.d. Sibiu

: XI

Către, Prea onorabila Reprezentanția a Fundațiunei Gojduane în Pesta

Prea Onorabilă Reprezentanție⁵⁹

Cu decisul Prea Onorabilei Reprezentanție dto 28 septembrie [1]872 mi s-a aplacidat prea grațios un stipendiu anual de 200 fr.v.a. pentru continuarea studiilor mele la Academia din Schemnitz.

Adinc pătruns de simțiul recunoștinței, vin cu astă ocașiune a-mi exprima Prea Onorabilei Reprezentanție cea mai adincă mulțumită pentru acest ajutoriu fără de care continuarea studiului meu era imposibilă.

Deoarece însă eu sub împrejurările de față sunt restrins absolut numai pe lângă acest ajutoriu mărinimos, — vin cu toată supunerea a mă ruga ca Prea Onorabila Reprezentanția să se îndure nu numai a-mi lăsa stipendiul de 200 fl.v.a. și spre anul scolastic viitor, ci a-l ridică dacă e cu puțință cel puțin la suma de 300 fl.v.a. și atunci Prea Onorabila Reprezentanție a pus fundament solid viitorului și fericirii mele, pentru care în toată viața mea voi fi recunoscător. — Atengător de documentarea progresului în studiu din anul scolastic trecut îmi i-au voie de a aduce la cunoștință Prea Onorabilei Reprezentanție, că toate documentele mele se află de prezent la Ministerul de rezbel în cauza serviciului meu ca voluntar și din acel motiv nu mi-am rezervat nici o copie, pentru că după părintescul sfat a Prea Onoratului Domn executor Demetriu Ionescu nu ar mai fi absolut de lipsă a-mi documenta progresul de pre anul scolastic trecut pentru că totdeauna chitanțele mele au fost vidimate de Direcțiunea Academiei. — Dacă însă acesta totuși va fi de lipsă, apoi cum îmi voi recăpăta documentele

⁵⁸ I s-a acordat stipendiul solicitat (vezi Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2283, 2329—2330 și Anexa XII).

⁵⁹ Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2324.

numaidecît mă voi grăbi a le așterne Prea Onorabilei Reprezentanție. —

Pre lingă care sperind și de astă dată la mărinimositatea Prea Onorabilei Reprezentanția, mă subsemn cu supunere fiiască⁶⁰.

Al Prea Onorabilei Reprezentanție

Sebeș în 10 septembrie 1873 n.

cel mai recunoscător

Simon Corn. Piso

XII

Reprezentanția fundațiunei lui Gojdu a aflat cu cale în urma Concursului din 6 august a.c. de a conferi pre a.scl. 1873/4 următoarele stipendii⁶¹.

A. Mai întii la vechii stipendiați și ajutoși

1. Lui Nicolau Poynar gimn. în Oradea an III stipendiul avut de	200
2. — Dim. Poynar gim. a. II. tot acolo stip. avut de	200
3. — Ioan Poynar gim. a. I. tot acolo a-i ridica stip. la	200
4. — Const. Alduleanu ⁶² gim. în Sighișoara stip. avut de	200
5. — Petru Ilieșiu din Cebea tehnic a. II în Pesta stip. avut	200
6. — Todor Gliga din Apahid, jurist în Cluj stip. avut de	200
7. — Corneliu Piso din Pianul Inf. silvanist a. III în Schemnitz, stip. avut de	200
8. — Ștefan Velovan, din Ruszkeberg filosof în Viena a. II stip. avut	200
9. — Patriciu Dragalina din Borlova	200
10. — Georg Sierban din Alma Sas. silvanist a. II în Mariabrunn stip. avut	200
11. — Iulian Filipescu din Turda tehnic a. III în Gratz stip. avut	300
12. — Iosif Crista din Topoloveț gim. în Lugoj a. VI stip. avut	100
13. — Ioan Panea din Tulka med. a. II în Gratz a-i ridica stip. la	300
14. — Aug. Dumitreanu din Săard, med. I. an a-i ridica stip. la	200
15. — Nic. Calefariu din Sărata med. în Gratz ajutorul avut de	100
16. — Const. Simption din Sadu, tehnic în Zürich anul ultim	100
17. — Iosif Voica din St. Mihaiu real. cl. II în Timișoara ajutor de	50
18. — Ioan Trailescu din Toracul Mic gim. cl. II. în Pes.	50
19. — Arone Hamsea din Rîșnov jurist abs. pentru prepararea spre doctorat pre un singur an stip. avut de	200
20. — Ioan Hosanu din Solymos pentru taxele de rigoare încă numai pre. a. 1873/4 se desemnează restul de	150
21. Lui Zach Rocsin din Illye jurist a. III Oradea stip. avut de	100
22. — Alecsiu Gojdu din Ercseny jurist a. IV în Pesta stip. avut de	200

B. Mai departe stipendii noi

23. Lui Victor Babeșiu din Viena med. a. III în Viena stip. de	300
24. — Georg Popovits din Bichiș med. a. V în Pesta stip. de	200
25. — Ioan Cluciu din Hațieg tehnic a. II în Gratz stip. de	200
26. — Dem. Selceleanu din Caransebeș med. I an, stip. de	200
27. — Georg Baiulescu, din Brașov med. I an, sti. de	200
28. — Dionis Blaga din Langeud, med. I an, stip. de	200
29. — Dionis Blaga din Langeud, med. I an, stip. de	200
30. — Patriciu Coroi din Berești, jurist I an, stip. de	200

⁶⁰ Idem, nr. inv. M2283—2284, 2286, 2324/a, 2329 și Anexa XII.

⁶¹ Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2319.

⁶² În fondul de documente se găsește testimoniul de frecvență al lui C. Alduleanu de la gimnaziul din Brașov (Muz.Ist. Trans., nr. inv. M2320).

⁶³ Studentul clujean confirmă la 4 noiembrie 1873 primirea stipendiului (Muz. Ist.Trans., nr. inv. M2297).

C. Ajutoare de studii

31. Lui Sim. Berghianu din Alba Iulia med. a IV ajutor de . . .	100
32. — Enea Hodoșiu din Abrud gimn. a. V.	50
33. — Octav Vancea din Lugoj gim. cl. V, ...	50
34. — Traian Ratz din Lipova real. a. II în Arad	50
35. — Ioan Vidican din Hidișelu gim. cl. II în Beiuș ajutor de . .	50

Aceasta se aduce la publică cunoștință cu acel adaus ca:

- a) acei sfîpendiati, cărora sus specificatele sfîpendii nu li s-au conferit expres ca ajutoare, dacă vor fi mai avînd, sau intracea vor fi cîștigat alte sfîpendii, sunt datori a renunța la unul din ele, că altcum li se vor detrage din oficiu.
- b) că în înțelesul ordinei pentru conferirea sfîpendiilor din funda. lui Gojdu din 24 oct. 1871 sfîpendiile se pot ridica de la Casa fundațiunei în rate quartali anticipando, pe chitanțe timbrate și vidimate prin respectiva direcțiune a institutului la care studiază sfîpendistul.

Dat din ședința reprezentanței a fundațiunei lui Gojdu, Pesta în 21 și următoarele zile a lui Sept. 1873 ținută⁶⁴.

XIII

Către,

Ilustra Reprezentanția fundațiunei „Gojduana“ în Budapesta

Ilustră Reprezentanția!⁶⁵

În urma concursului din 6 august [1]873 publicat din partea fundațiunei memoratului mecenate „Gojdu“ recurînd și eu, Ilustră Reprezentanția a binevoitu a-mi conferi un sfîpendiu de 200 fl. anuali pentru ascultarea studiilor medicinale.

Pre basa acestui sfîpendiu și sperînd că voi căpăta nescari condiții neavînd alte mijloace materiale mă voi putea susține pe cariera medicală, însă neîntimplindu-se aceasta sum silit a-mi subșterne umilita petițiune către Ilustra Reprezentanția ca: luînd în considerațiune circumstările mele miserabe să binevoiască a-mi ridica sfîpendiul de 200 fl. la 300 fl. ca prin aceasta să pot continua mai departe cariera începută⁶⁶.

Repetîndu-mi umilita rugare rămîn

Budapesta 24 oct[ombrie] [1]873

cu deplină supunere

Augustin Dumitreanu

medicinist

⁶⁴ În conformitate cu precizările testamentare ale lui Em. Gojdu (*Analele Fundațiunei lui Gojdu pe a. 1870—1880*, fasc. II, Budapesta, 1881, p. 1), lista sfîpendiilor aprobate pentru anul școlar 1873/74 a fost dată publicității în paginile ziarelor *Albina* și *Telegraful român*, la 1 octombrie 1873 (vezi Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2319, 2322 și Anexa XIII).

⁶⁵ Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2293.

⁶⁶ A se vedea Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2283—2286, 2329 și Anexa XII.

XIV

Cătră mult onorata reprezentanția a fundațiunei nemuritorului mecenat român „Gojdu“

Mult onorata reprezentanția!⁶⁷

Subscrisul fiind norocos a se împărtași în un stipendiu anuale de 100 fl. din fundațiunea nemuritorului mecenate român „Gojdu“ în ședința ținută în 6 sept. a.c. st.n.; cu cea mai umilită rugare vin a mă adresa cătră mult onorata reprezentanția fundațională, rugîndu-mă să binevoiască a-mi eda acuma deodată stipendiul ce se cuvine pe un jumătate de an — adică 50 fl. v.a. — deoarece sum în așa stare, încît neavînd pe nime în această lume, care să mă ajutore cu vreun cruceriu măcar, nu pot să-mi procurez celea de lipsă pentru studiere — adecă cărți de școală, care îmi — vin 20 fl. 20 cr. v.a. și pre care — deși cu durere trebuie să mărturisesc — încă pină acuma — pre lîngă toată năzuința mea — nu pot să mi le procur ne avînd cu ce; — nu pot mai departe a mă prevedea cu vestmintele de lipsă în contra geroasei ierni — care acu fiva să intre, amenințînd cu perire pre toți aceia, care sunt nepregătiți în contra ei; dacă mult onorata reprezentanția nu se va îndura a-mi eda stipendiul pe un jumătate de an acuma; pentru ce sum așa de imodestu pre lîngă repetarea umilitei mele rugări, a adresa aci sub % alăturat și „Cuita“ despre susnumita sumă, fiind convins pre deplin, cum că Mult Onorata reprezentanție fundațională cunoscînd starea-mi deplorabilă se va îndura spre mine, și-mi va ajutara, și-mi ușura starea în care mă aflu; pentru ca la din contra desigur ași fi împedecat în progresarea studiilor⁶⁸.

În fine încă odată repetîndu-mi umilita rugare rămîn

Al mult On. reprezentanție fundaționale

Urbea Mare 26/10 [1]873

umilit serv

Patriciu Coroiu

jurist de anul II

XV

Prea onorată Representanția a fundațiunei lui Gojdu!⁶⁹

Umilit subscrisul își ia libertatea a aduce următoarele la cunoștința onoratei Representanții, și a o ruga să binevoiască a le lua pre grațiosu în considerațiune:

Am petiționat în sept. 1872 pentru acordarea unui stipendiu, însă neputîndu-se lua în considerațiune umilita mea rugare mi se promise pentru anul curînte; dar din nefericirea n-au îndrăznit cu trimiterea petițiunei mele pină în sept. a.c. și astfel și de astădată nu s-a mai putut lua în considerațiune.

Cauza întîrzierii a fost că, servînd în anul scol. expirat și ca voluntar aveam chiar manevre mari în acei timp, și pe lîngă aceea mă preparam și pentru depunerea examenului de ofițeri de rezervă. — carele dură cum se poate vedea din alăturatul extras al protocolului de examen — l-am și depus cu succes bun. Denumirea de locoteninte mi-a sosit în 2. l.c. de la ministeriu de resbe!, și am acuma să-mi procur pină în 1 ianuarie a.v. uniformă și arînătura completă din propriile mele mijloace. Suma recerută e 150—200 fl. v.a., care sumă nu știu de unde să o iau, neavînd din nici o parte vreun ajutor, fiind avizat să mă susțin parte singur, parte ajutorat de părintele meu Vas. Diaconovici, coșocar în Bocșa a cărui puteri materiale sunt slabe, avînd dînsul de susținut o familie numeroasă

⁶⁷ Idem, nr. inv. M2294.

⁶⁸ I se va majora stipendiul conform documentelor fundației (vezi Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2283, 2329 și Anexa XII).

⁶⁹ Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2295.

— dintre mai trei frați mai tineri a susținut cu cele mai mari sacrificii pînă în anul trecut încă pre doi la realele din Virșeț, din cauza lipsei însă a fost constrîns a lua pre unul de la studiu.

Sărăcia și lipsa poporului român din Banat este prea bine cunoscută onoratei Reprezentanții, nu voesc deci a desfășura aci în ce stare mizeră au ajuns și sărmanii mei părinți, mă mărginesc a spune atîta că cu spaimă privesc în viitor cînd dinșii nu mă vor mai putea ajutara de feliu.

Rog deci onorata Reprezentanție a lua în considerațiune disperata mea stare și a mă ajutara barem cu susnumita sumă pentru procurarea celor trebuincioase ca ofițer, căci altfel Dzeu nu știu unde voi duce-o; părinții nu mi-o pot trimite, fiind dinșii ruinați de anii cei răi din urmă.

Graz, 4 noiembrie 1873

Al onoratei Reprezentanții umilit serv
Adolf Diaconovici
tehnic de anul II
și locoteninte de res.

[Rezoluția]

Domnului Adolf Diaconovici, tehnic a. II în Graz

Comitetul administrativ al reprezentanței fundațiunei lui Gojdu ți-a acordat odată pentru totdeauna un ajutor de 50 fl. sub condițiune de a documenta avansarea de ofițer; despre ce Dta ești prin aceasta încunostințat pe lîngă reacluderea documentelor subșternute⁷⁰.

Dat în ședința Comitetului adm. ținută în Pesta în nov.

prin Dem. Ionescu
not. Comit.

URKUNDLICHE BEITRÄGE BEZÜGLICH EMANUIL GOJDU UND SEINER STIFTUNG

(Zusammenfassung)

In der Geschichte der Siebenbürger Rumänen insbesondere als Autor der gleichnamigen Stiftung (ein bemerkenswertes Instrument für die Bildung einer Schicht von rumänischen Intellektuellen) bekannt, spielte Emanuil Gojdu (1802—1870) eine bedeutende politisch-nationale Rolle, und zwar sowohl als Rechtsanwalt, Geschäftsmann, Mitarbeiter und Unterstützer verschiedener Schriftwerke und Kulturinstitutionen, als auch durch seine Ideen.

Der gegenwärtige Aufsatz veröffentlicht 15 originelle Dokumente aus den Jahren 1862—1873, deren unmittelbare Information die Geschichtsquellen des vorigen Jahrhunderts vervollständigt. Die Dokumente dienen zur Ergänzung der wissenschaftlichen Forschung über Gojdus Tätigkeit und Wesen, und auch zur Analyse der Wichtigkeit dessen durch das Testament vom 4. November 1869 geschöpften Stiftung.

Die Grundlegung der Stiftung stellt ohne Zweifel die kennzeichnendste national-kulturelle Leistung von Emanuil Gojdu dar. Sie biete Hilfe den jungen rumänischen Studierenden, Anhänger des orthodoxen griechisch-orientalischen Glaubens, denen er an materiellen Möglichkeit mangelte, jedoch Begabung und Ergebnisse in ihrem Beruf aufwies.

Dadurch und Dank einer umsichtigen Verwaltung konnte die Gojdu Stiftung zur kulturellen Erhebung des Rumänentums im dualistischen Reiche beitragen, und schaffte passende Bedingungen für die Qualifikation außerordentlich begabter Jugendliche, welche dann später in allen Bereichen des nationalen geistlichen Lebens wirkten.

⁷⁰ I se aprobă cei 50 fl. fără condiții prin rezoluția Comitetului administrativ din 30 martie 1874 (Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2291).

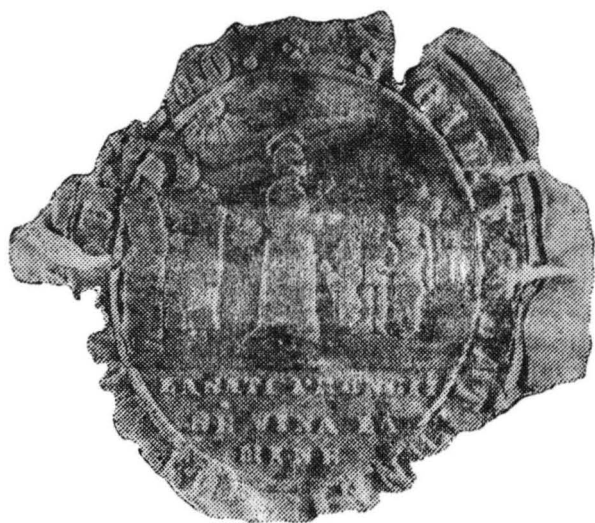

Fig. 1 — „SIGILI(UL) FUNDAȚIEI LUI GOZSDU, 1870. LASAȚI PRUNCII SA
VINA LA MINE“ (Muz.Ist.Trans., nr. inv. M2283—2286).